

ABD Sonrası Irak'ta Olası Siyasi Manzara ve Türkiye'nin Alması Gereken Tedbirler

İçeriği Yazan: [Gamze GÜNGÖRMÜŞ KONA](#) [1] Zaman: Paz, 07/12/2008 - 07:00

Irak'tan çekilme kararı alan ABD, ardında; siyasal, etnik, ekonomik ve sosyal açılardan oldukça karmaşık bir Irak, etnik ve dinsel bazda parçalanma ihtimali kuvvetli bir Irak, yani konfederatif yapıya dönüşme ihtimali yüksek bir Irak bırakacaktır. Irak'taki etnik ve dini gruplar arasında dengeye dayalı işbirliği tesis edilemeyecektir. Irak siyasal, sosyal ve ekonomik açılardan daha sorunlu bir hâl alacaktır. Makale kapsamında; ABD sonrası Irak'ın olası görünümü ve Türkiye'nin alması gereken tedbirler tartışılacaktır.

1. ABD, düzeni istediği biçimde şekillendiremeden gitmek durumunda kalacaktır. Ancak, ABD Irak'tan çekildiğinde Irak üzerindeki etkinliğini güvenlik açısından NATO, sosyal ve ekonomik açılardan ise BM üzerinden sürdürmeye devam edecektir. Çekildikten sonra, Irak'ta güvenlik sorunlarını NATO üzerinden sağlayacak olan ABD, NATO üyesi Türkiye'den askeri ve lojistik destek talebinde bulunabilecektir. Bu durumda, Türkiye'nin koşul olarak öne sürmesi gereken temel unsur; federatif yapının devamının sağlanması ve Kuzey Irak'taki Kürt gruplara Sünni ve Şii'lere oranla daha fazla fırsat tanınmasının engellenmesi olmalıdır.

2. ABD Irak'tan çekildikten sonra İngiltere, Fransa, Almanya ve Japonya gibi devletler, özellikle ekonomik beklentilerle Irak üzerindeki hareket alanlarını geliştirmek isteyeceklerdir. Petrol bu bağlamda belirleyici faktör olacaktır. Türkiye'nin hedefi petro-politiğin merkezini Bağdat'ta tutmak, bu merkezin Kerkük'e kaymasını engellemek olmalıdır.

3. ABD Irak'tan çekilmeden önce, hem Irak genelinde kendisine karşı olumsuz tavır alan grupları yatıştırmak, hem de Irak işgali sonrasında dünya kamuoyundan gelen tepkileri gidermek adına, Irak'ın zaruri altyapı ihtiyaçlarını karşılama yoluna gidecektir. Bu aşamada Türkiye, Türk firmaları vasıtası ile Irak'ta pek çok altyapı çalışmalarında yer almalıdır.

4. ABD Irak'tan çekildikten sonra Irak'ın içişlerine karışmamaları için bölge ülkelerinden Türkiye, İran ve Suriye ile belli anlaşmalar imzalama yoluna gidebilir. Bu noktada Türkiye'nin pazarlık masasında görüşmesi gereken en önemli konu; Kuzey Irak ve Kerkük-Musul olmalıdır.

5. Türkiye ABD'nin Irak'tan çekilmesinden sonra, ardında bıraktığı federatif yapının konfederatif yapıya dönüşmesini engellemek için Iraklı Şii'lere ve Sünni Araplara özerkliklerini ancak federal yapı içinde koruyabilecekleri, konfederasyon tesis edildiğinde ise Kürtlerin bu yapı içinde dış devletlerin desteği ile en etkin unsur olacağı anlatılmalı; böylelikle Şii'ler ve Sünnilerin federatif yapıyı korumaları özendirilmelidir.

6. Konfederatif bir Irak'ta belirleyici unsur durumunda olacak Kürtler ile Orta Doğu genelinde müttefiklik ilişkisi geliştirmeyi planlayan İsrail'e bu türden bir siyasal yapılanmanın uzun vadede Irak'ın yakın çevresi için bir tehdit unsuruna dönüşebileceği diplomatik bir dille izah edilmelidir.

7. ABD'nin Irak'tan çekilmesinden sonra, İran Orta Doğu genelinde Iraklı Şii'ler üzerinden revizyonist politikasını uygulamaya devam edecektir. Bu durumda Türkiye İran'ı dengeleyebilecek devletler ya da gruplar ile ilişkilerini geliştirmelidir.

8. ABD Irak'ı istediği biçimde ve tam düzenleyemeden çıkacaktır. Bu tarihten sonra Irak üzerindeki kontrolünü tümü ile yitirmek istemeyecek olan ABD, Irak'ta bir üs oluşturacaktır. Bu üs, Irak'ta işler ABD'nin istediği biçimde gelişme göstermeyecek durumlarda devreye sokulacak ve bu üsse gerektiğinde askeri destek Türkiye'den talep edilecektir. Türkiye bu üssün hangi amaçlarla kullanılacağını net bir biçimde tespit etmeden, destek vermekten kaçınmalıdır.

9. Etnik unsurların çeşitliliği bakımından oldukça zengin bir ortam arz eden Orta Doğu coğrafyasında; Sünni Araplar, Şii Araplar, Kürtler ve Türkmenlerden oluşan Irak'ın bu unsurların

bağımsızlıklarını kazanarak parçalanması diğer Orta Doğu devletlerine gayet olumsuz bir örnek teşkil edecektir. Orta Doğu genelinde siyasi nüfuzunu tam olarak tesis etmek isteyen ABD'ye Irak'ı örnek alıp, Orta Doğu genelinde bağımsızlık mücadelesine giren çeşitli etnik unsurlarla mücadele etmesinin ne denli zor olacağı ciddi biçimde anlatılmalı ve böylece Kürtlere bağımsız bir devlet kurdurabilmek adına Irak'ı parçalamayı göze alan ABD'ye Orta Doğu genelinde büyük siyasi kayıplar verebileceği açıklanmalıdır.

10. ABD sonrası Irak'ta dikkate alınması gereken başlıca aktör, İsrail'dir. ABD'nin yardımları ile Orta Doğu genelinde kendisi için potansiyel tehdit yaratan devletlerin sırayla elimine edildiğini, Kuzey Irak'ta bir Kürt Devleti'nin kurulma aşamasında olduğunu ve Yol Haritası'nın ABD tarafından tereddütsüz rafa kaldırıldığını gören İsrail; ABD ile birlikte Orta Doğu jeopolitiğinin ve jeostratejisinin tek belirleyicisi olacaktır. Türkiye, bu doğrultuda İsrail'in etkinliğini kırabilmek için; a. Bilindiği gibi İsrail'in 1991 yılını takip eden süreçte Orta Asya Cumhuriyetleri ile ciddi ticari bağlantıları bulunmaktadır. Orta Asya Cumhuriyetleri ile iyi ilişkiler kapsamında, Türkiye bu Cumhuriyetlere İsrail ile mevcut ticari ilişkilerini hafifletmelerini önermelidir. Ancak, bu teklifi getirirken Türkiye'nin bu Cumhuriyetleri tatmin edici bir takım öz kaynaklara sahip olması gerekmektedir; b. İstihbarat faaliyetleri yoğunlaştırılmalıdır; c. Mevcut durumda potansiyel İsrail aleyhtarı durumda bulunan Arap devletleri ve İsrail'in direkt karşısına alacağı Suriye ile ilişkiler, ABD'yi karşımıza almayacak ölçüde, İsrail'e karşı 'stratejik ortaklığa' kaydırılmalıdır. Böylelikle, olası İsrail-Ermenistan-Rusya Federasyonu stratejik üçlüsü karşısında Arap devletleri-Türkiye stratejik ortaklığı oluşturulmalıdır.

ABD sonrası Orta Doğu'nun yeniden şekillendirileceği açıktır. Bu yeniden şekillendirme esnasında ve sonrasında ise hem Orta Doğu'da yer alan devletlerin jeopolitiğini hem Türkiye'nin kendi ulusal güvenliğini risk altında bırakacak bazı yeni unsurların ortaya çıkması kuvvetle muhtemeldir. Yapılması gereken, Türkiye'nin bu süreci en az kayıpla tamamlayabilmesi için; akılcı, güvenilir ve somut sonuç verecek olan bir dizi strateji belirlemesi ve uygulamaya koymasıdır.

gamze.kona@politikadergisi.com [2]

[Bu yazı, Politika Dergisi Sayı 10'da yer almıştır. Tüm fazladan özellikleri ile özgün sayıyı indirmenizi öneririz. Sayı 10'u indirmek için [buraya tıklayınız](#). [3]]

Yorumlar

Kaynak URL (03/05/2024 - 09:17 tarihinde yazdırıldı):

<http://politikadergisi.com/makale/abd-sonrasi-irak%E2%80%99ta-olasi-siyasi-manzara-ve-turkiye%E2%80%99nin-almasi-gereken-tedbirler>

Bağlantılar:

[1] <http://politikadergisi.com/pd-uye/gamze-gungormus-kona>

[2] <mailto:gamze.kona@politikadergisi.com>

[3] <http://www.politikadergisi.com/sites/default/files/PD10.zip>